

Περιοδική έκθεση "Jan Variet, Παραπλανητικό Ήλιος", 12/10-13/11/2022,
αίθουσα πολλαπλών χρήσεων "Ευτυχία Κουρκουτίδου - Νικολαΐδου"

Εγκαίνια, 12/10, ώρα 19:00
Χαιρετισμός Διευθύντριας

Πριν τρία χρόνια, στις 16 Φεβρουαρίου 2019, ανακοινώθηκε η θεσμοθέτηση ενός νέου, πανευρωπαϊκού βραβείου: Του βραβείου «**Αυτοκράτειρα Θεοφανώ**» (Empress Theophano), που απονέμεται ετησίως από το ομώνυμο ίδρυμα (Theophano Foundation). Με αυτό βραβεύονται πρόσωπα ή οργανισμοί για τη συμβολή τους μεταξύ άλλων «στην κατανόηση των αρχών που συνιστούν την ευρωπαϊκή ιδέα, όπως και των ιστορικών αλληλοεξαρτήσεων των εθνών».

Αλλά ποιά ήταν η Θεοφανώ και γιατί ένα τέτοιο βραβείο πήρε το όνομά της; Η **Θεοφανώ** (960 – 15 Ιουνίου 991) ήταν Βυζαντινή πριγκίπισσα με καταγωγή από τους μικρασιατικούς Οίκους των Σκληρών και των Φωκάδων, γεννημένη στην Κωνσταντινούπολη, ανιψιά του αυτοκράτορα του Βυζαντίου Ιωάννη Α΄ Τσιμισκή. Ήταν η νύφη που σε νεαρή ηλικία έστειλε ο αυτοκράτορας στη Δύση, το 972, όταν ο Όθων Α΄, βασιλιάς της Γερμανίας και αυτοκράτορας (από το 962) της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, είχε ζητήσει Βυζαντινή πριγκίπισσα για σύζυγο του γιού του Όθωνα Β΄, έτσι ώστε να επισφραγιστεί η συνθήκη μεταξύ της Γερμανίας και της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Πράγματι, το 973, όταν ο Όθωνας Α΄ απεβίωσε, η Θεοφανώ και ο σύζυγός της Όθωνας Β΄ στέφθηκαν από κοινού αυτοκράτορες της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Η Θεοφανώ μετέδωσε τον βυζαντινό πολιτισμό στη Δύση, προώθησε ουσιαστικά την πολιτισμική και καλλιτεχνική αναγέννηση της Σαξονίας, δημιουργώντας ένα ιδιαίτερο πολιτισμικό μείγμα που χαρακτήρισε την εποχή των Οθωνιδών.

Η γυναίκα αυτή λοιπόν ήταν εκείνη που συνέβαλλε τα μέγιστα, με την εξουσία και τη δυναμική της, στη μεταλαμπαδευση του Βυζαντινού Πολιτισμού στη Δύση και στην οικοδόμηση επωφελών σχέσεων, αλληλεξαρτήσεων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ των δύο τμημάτων της πάλαι ποτέ Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας: της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ή του Βυζαντίου, και της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ή της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Οι σχέσεις αυτές συνεχίστηκαν στο διάβα των αιώνων και εντάθηκαν μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς με το κύμα φυγής Βυζαντινών λογίων και καλλιτεχνών στη Δύση ή στις λατινοκρατούμενες περιοχές της πάλαι ποτέ Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Οι σχέσεις αυτές δημιούργησαν την ταυτότητα και το οικοδόμημα της Ευρώπης.

Η κατανόηση αυτών των σχέσεων και αλληλεξαρτήσεων, εντός αλλά και εκτός των σημερινών συνόρων της Ευρώπης, η εστίαση στην πολυπολιτισμικότητα εντός και εκτός Ευρώπης, στα διευρυμένα όρια της πάλαι ποτέ κραταιάς Ρωμαϊκής και Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, με στόχο την αλληλοκατανόηση των λαών, την ειρηνική συνύπαρξη, την οικοδόμηση σχέσεων συνεργασίας, που θα επιφέρουν βιώσιμη ανάπτυξη και ευημερία, αποτελούν κοινούς στόχους των δυο συνεργαζόμενων φορέων που σας παρουσιάζουμε σήμερα την εικαστική έκθεση του Jan Variet,

"Παραπλανητικό Ήλιος". Του Ιδρύματος Θεοφανώ και του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού. Του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού και του Ιδρύματος Θεοφανώ.

Από τα παραπάνω συνάγεται εύκολα η απάντηση στο ερώτημα γιατί αυτή η έκθεση στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού. Αλλά όχι μόνο για τους προαναφερθέντες λόγους. Ο Jan Variet είναι ο καλλιτέχνης που σχεδίασε το βραβείο Θεοφανώ, στο οποίο συνδιαλέγονται στοιχεία της βυζαντινής τέχνης με τον μοντερνισμό, ενώ τα επιλεγμένα έργα του καλλιτέχνη που παρουσιάζονται στην έκθεση ανακαλούν αναμνήσεις, μνήμες, ενίοτε τραγικές, από την πολυπολιτισμική ιστορία της Θεσσαλονίκης που ταυτίζονται με εκείνες της ανθρωπότητας, καθιστώντας τα διαχρονικά και πανανθρώπινα. Γιατί το Μουσείο είναι ένας κατεξοχήν τόπος μνήμης, ένας χώρος αποθησαύρισης της *πολιτισμικής μνήμης* και κυρίως τόπος εγγραφής και αναπαραγωγής της *συλλογικής μνήμης*, ενώ αποτελεί παράλληλα και τόπο διατήρησης και μεταβίβασης-μετάδοσης αυτής της μνήμης.

Ευχαριστώ ιδιαίτερα το Ίδρυμα Θεοφανώ και τους εκπροσώπους του, τον πρόεδρο της Διοικούσας Επιτροπής κ. Σταύρο Ανδρεάδη, τον κ. Stefan Schepers, μέλος της Διοικούσας Επιτροπής, τον επιμελητή της έκθεσης Martin Germann, τον καλλιτέχνη Jan Variet, την κ. Άννα Μηλώση και την κ. Βίκυ Παπαδημητρίου για την εξαιρετική μας συνεργασία στον συντονισμό και την υλοποίηση της έκθεσης, τους συνεργάτες μου στο Μουσείο και ιδιαίτερα την αρχιτέκτονα μηχανικό Σίσσυ Καραδημητρίου για την επιμέλεια του στησίματος της έκθεσης και όλες και όλους εσάς για την παρουσία σας.

Δρ Αγαθονίκη Τσιλιπάκου

Διευθύντρια Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού